

החומה הזאת הוקמה לשם בוצר הפרבר החדש "בצעתא", שהיא מצפון לעיר העתיקה. חלקי החומה, שנבנו בידי המנוחה והפריה של מושלט אגריפס הראשון, הם די חזקים ובצורים. אולם אותם החלקים, שהוקמו בידי המנהה של המרד, היו חלשים ולא יכולו איפוא לעמוד זמן רב לפני האויב, שחרר מפני כך בנקל ל佗ר העיר החדשה, ומגנני העיר הכרחו לסתת אחרור אל החומה השנאה.

התגלית החשובה הזאת עלולה לעיר את יסודות התיאוריה המקובלת של גבעת גלגולתא, שנג寥 לפיו האנגלייסטים (מתיה 27, 28; 11; יוחנן 19, 17; העברים 13, 12) הייתה מחויזה בעיר. אם החומה שנמצאה היא החומה השלישית, שנבנתה בזמן מאוחר מימי ישו, הרי היה מוסכמה של החומה השנייה במקומם הקtro הצפוני של החומה הנוכחית, ונמצא איפוא, שהמקום אשר בו מראים מימי קונסטנטינוס הגדל את גבעת גלגולתא, היה אז בתוך חומות העיר — דבר המתנגד בפירוש לדברי האנגליון ושהיה בלתי אפשרי כלל לפיו חוקי הטומאה והטהרה, שעלייתם הקפידו בזמן ההוא.

בקשר עם דעותיהם של פוקוקי, רובינסון ואחריים ע"ד החומה השלישית נמצאו מכבר חוררים פרוטסטנטים (הראשון היה תיניסו בשנת 1842 ובעקבותיו החל המזביה גורדון בשנת 1883), שקבעו את מקומם גלגולתא מצפון לשער שכם בגבעה שמעל ל'חצר המטריה'. האב הדומינייני החכם ווינסן בירושלם, שעקב בהענינות רבה את עבודות החפיראה, פרסם עוד בשנת 1927–1929 שורה של מאמרים בהשכפה הביבליית (Revue Biblique), שבהם הוא דוחה בשתי ידים את הדעה, שבchapitres אלו נתגלו שרידי החומה השלישית, אשר היהת לפי דעתו במקומות החומה הצפונית של עכשו. הוא מנega להוכחה, שהשרידים שנתגלו הם חלק של בוצר העיר ירושלים ע"י בר-כוכבא בזמן המרד במילכות הדרינוס. סוקנייק ומארט מתחכים אותו ומבטלים אחד אחד את הוכחותיו וنمוקיו.

הנה כי אין מה שגלו החפירות של החברה לחקרת א"י ועתיקותיה בהשתתפות האוניברסיטה והוא אחת התגליות ההיסטוריות החשובות אם לא החשובה ביותר בתחום חקירת ארצנו. החברה להוצאת ספרים על יד האוניברסיטה העברית הוציאה את הספר בהדור רב מאה. הוא מודפס כלו על ניר כרומו ומכליל 42 ציורים בתוך הטפסט, לווח אחד בשער הספר ועשר תכניות בקנה-מידה גדול בסופו. הספר יצא גם במהדורה אנגלית.

ו. פָּרֵס

דו"ח על פעולות החברה העברית לחקירת א"י ועתיקותיה (תרצ"א – תרצ"ב)

כשנוסדה החברה העברית לחקרת ארץ-ישראל ועתיקותיה בכתלו תר"פ ה�יבה לה למטרה ארבעה דברים: א) הוצאה לפועל של חפירות ארכיאולוגיות במקומות היסטוריים בא"י, ב) הוצאה קובץ מדעי, ג) סדר רצאות פומביות, ד) יסוד

מכון לחקירת א"י. – חברותנו התאמצה לעבוד לפי התכנית הזאת, אבל מכשולים שונים עמדו בדרכה. בכל זאת הספיקה החברה להגשים במשך 13 שנים קיומה עבודות – מחקר רבות ערך, כוגן גלוי בית הכנסת החמת של טבריה, החפירות לרגלי הר הזיתים, גלי החומרה השלישית של ירושלים וחקר המערות בסביבות ירושלים; החברה פרסמה שלשה קבצים ואות ספרו של ד"ר ברנדנבורג על המערות בסביבות ירושלים, יסדה את בית הנכאת הלאומי לעתיקות א"י, וכו' מחוسر אמצעים לא יכולת החברה לעשות בזמן האחרון חפירות ארוכיאו-לוגיות בקנה-מידה גדול. אבל למורת המצוקה הכספי המשיכה את פעולותיה בשדה החקירה הארכיאולוגית של ארצנו. – בחורף תרצ"א הוציאה חברותנו לפועל את החפירות ברמת רחל. את החפירות נוהל ד"ר ב. מייזלר בעזרתם. שטקليس. נתגלחה מערה קברים יהודית מסוימת ימי הבית השני ובה מציאות רבות ובעלות ערך, שמהן אחותות שייכות לימי הבית הראשון. החפירות, שנמצאו ברמת רחל, נשמרות בביית הנכאת של החברה, וחלק מהן נטלת מחלוקת העתידיות לבית הנכאת הממשלתי.

באביב תרצ"א חקר ד"ר מייזלר מטעם החברה בסביבת רמת רחל וחربת צלח (גבעת אליהו). בגבעת אליהו נבדקו שרידי חומות ובנינים, מערות ובורותמים וכו'. על פי בקשתה קבלה חברותנו רשות מעת הממשל להחפור בגבעת אליהו, אבל מפני קושיים כספיים לא יכולת להשתמש עד כה ברשותו. במשך שנות תרצ"ב נעשו מאמצים לחזק את החברה. נרכשו חברים חדשים בא"י ובחול"ל ובכ' אירר תרצ"ב נוסד סניף לחברתנו בתל-אביב.

בין העבודות, שנעשו במשך שנות תרצ"ב, יש להזכיר את החזאה לאור של תוכיר הוועד הלאומי אל ממשלת א"י על שיטת הכתיב בעתק השמות הגיאוגרפיים, לצורך שתי הוספות. הראשונה מכילה רשימה התקיונים של ועדת המומחים מטעם החברה (פרופ. ש. קלין, י. פרס, י. בן-צבי, ד"ר א. י. ברור וד"ר מייזלר) לרישום השמות הגיאוגרפיים של הממשל, והשנייה – רשימה השמות הגיאוגרפיים. שעובדה ע"י ד"ר ב. מייזלר, לצורך הערות מדעית. החברה מופסת שש גליונות דפוס.

החברה נגשה להוצאת הקובץ לזכר ד"ר מז"א בעריכת פרופ. ג. סלושץ. רוב המאים נמסרו לידי העורך, ויש לקוות כי הקובץ יצא לאור בקי"ש. ג. הקובץ יכיל כ-25 גליונות דפוס ולוחות במספר רב. במשך השנה האחרונה ערכה החברה עשר הרצאות בירושלים ושלש בתל-אביב. הרצוי היה ד"ר ע. בן-דור, י. בן-צבי, פרופ. א. בורוס, ד"ר ת. א. גינזברג, ש. ייבין, ד"ר ב. מייזלר, ד"ר א. סאריסלאו, ד"ר א. ל. סוקניק, י. פרס, ד"ר א. צ'ריקובר ופרופ. ש. קלין.

בפסח שuber ערכה החברה שתי פגישות לתיירים. הרצוי ה"ה דוד ילין, פרופ. ג. סלושץ, י. פרם, פרופ. י. קלוזנר ופרופ. ש. קלין. בקי"ז שuber ערכה החברה טיול מדעי לשرون ולגליל. המשתתפים בדקו וצלו חרובות רבות וחקרו את שריידי היישוב היהודי בסביבת עכו. בקי"ז תרצ"ב חקר ד"ר מיזלר בליתת ד"ר גינזברג ומ. מודשטיי בסביבת ננרט. דו"ח יתפרסם בידיעות החברה.

בסוף הקיץ בקרו י. בן-צבי וב. מיזלור מטעם החברה בכרך פרוד וברמת נפתלי. החברים הנ"ל בדקו את הארץ על קברו של תנומם דמן פרוד. בחוברת זוatta ימצא הקורא את מאמריו של י. בן-צבי בקשר עם החקיריה זוatta. בראשית שנת תרצ"ג נתנה החברה לשני חוקרים צעירים תמכיות כספית כדי לעזור להם להוציא אל הפועל עבודות-מחקר חשובות. בבית הנכאת של חברתנו נושא עתיקות מקומות שונות בא"י, ובעיקר מסביבות ירושלים ומהגליל. – אנו מודים לח' מ. נרקיס بعد טיפולו בבית הנכאת שלא על מנת לקבל פרס.

הספרייה של החברה הועברה לספרית ירושלים. בידיעות החברה, אשר יופיעו אחת לשישה חודשים, יתפרסמו אמררי-מחקרים על שדה חקירת א"י לכל ענפיה, סקירות על החפירות והחקירות הארכיאולוגיות בא"י, דוח על פעולות החברה, בקורס וביבליוגרפיה וכו'. בזמן האחרון נעשים מאמצים להגשים את מגמתה העיקרית של חברתנו, והיא להוציא לפועל חפירות באחד המקומות ההיסטוריים בא"י. לשם זה יש צורךיסוד קרן החפירות. אנו מוקים, כי כל המתעניינים בחקירת העתיקות העבריות בא"י יעוזו לחברתנו להגשים את המפעל החשוב הזה.

הנה לה.

ירושלים, טבת תרצ"ג.